

Més que aucells

Paeonia cambessedesii

Per **Joan Bibiloni**
Dibuixos de **Cati Artigues**

Planta endèmica de Mallorca, Menorca i Cabrera de la família de les Paeoniaceae.

Contemplant tanta bellesa un s'imagina com devien ser les primaveres als altiplans de les muntanyes de Mallorca i Menorca fa uns quants mil·lennis: immenses catifes de peònies endèmiques il·luminant el paisatge entre els ramats d'antílops, *Myotragus balearicus*, brostejant les coriàcies fulles dels arbusts espinosos i arrodonits dels cims de la serra de Tramuntana i dels suaus turons de Menorca. Un paradís de somni que mai tornarà a ser el que fou, perdut per a sempre en el temps.

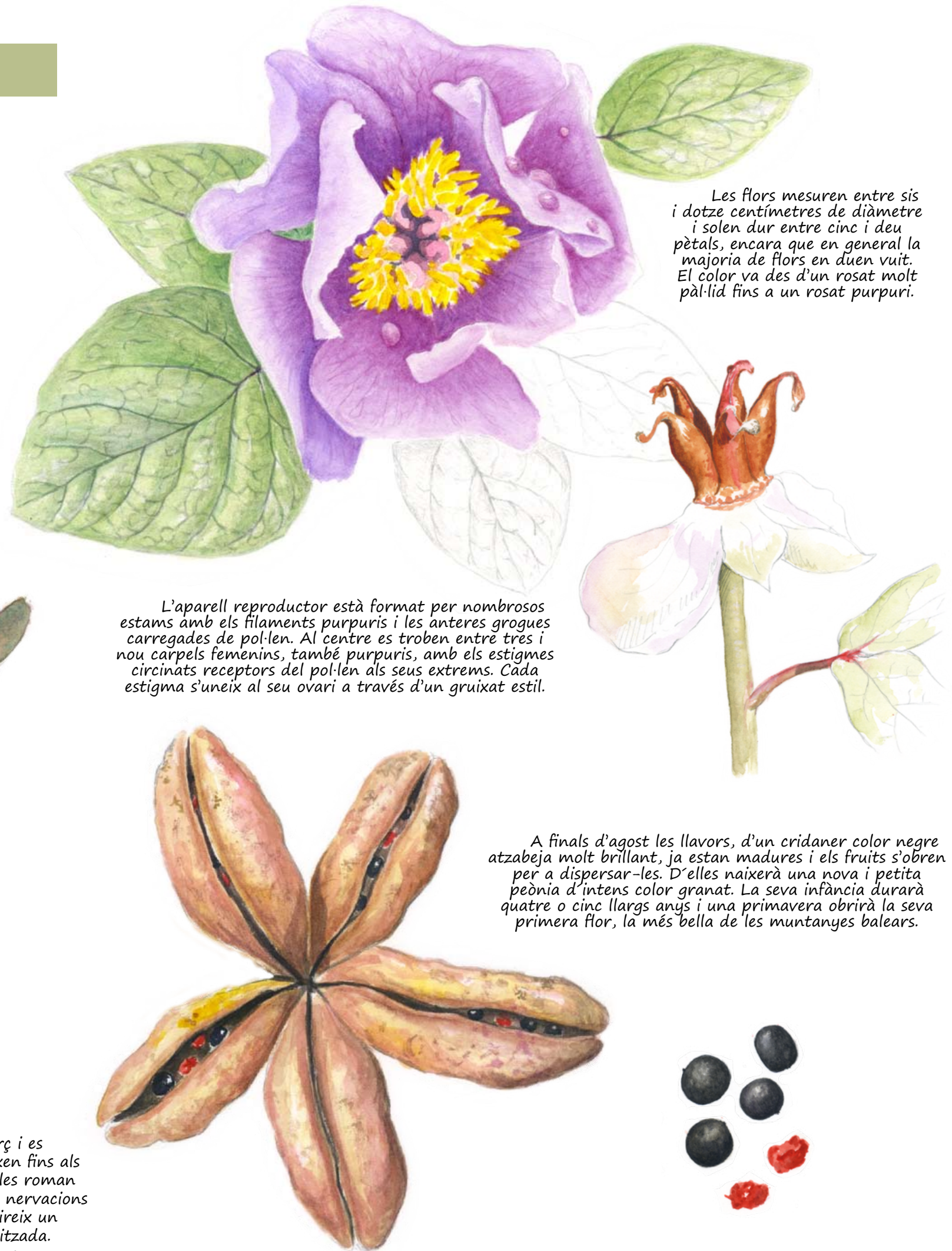
L'ancestre de la *Paeonia cambessedesii* va arribar procedent d'Europa durant el període messiniense (miocè tardà). Fa uns anys uns botànics prestigiosos realitzaren un estudi genètic de totes les peònies europees i asiàtiques. Després d'analitzar-ne els resultats i comparar les variacions dels diferents marcadors genètics varen concloure que totes les paeonies del Mediterrani procedeixen d'un híbrid ancestral asiàtic que es va formar fa milions d'anys per la hibridació entre dues peònies dels altiplans de l'Àsia Central. Des d'allí aquest híbrid antediluvià va anar colonitzant les terres de tota l'Àsia i el Japó, arribant fins a l'Anatòlia i prosseguint la seva expansió per tots els països riberencs del Mediterrani i d'Europa. A cada nou territori conquistat la planta s'anava diferenciant en espècies a causa de successives mutacions adaptatives.

Quan un dels seus descendents va arribar a la regió tirrènica, en ple període messiniense, va colonitzar les muntanyes de Còrsega i Sardenya i des d'allà Menorca i Mallorca. Després de la pujada del nivell del mar, les muntanyes balears se convertiren en illes i la paeonia tirrènica va quedar aïllada, sofrint diverses mutacions adaptatives fins a transformar-se en la nostra bellíssima *Paeonia cambessedesii* exclusiva de Mallorca, Menorca i Cabrera.

La peònia balear és molt verinosa. La seva raresa a la natura no es deu al brostejar de les ovelles i les cabres salvatges, que no la mengen, sinó al mal costum de la gent, en veure-les tan belles, d'arrencar plantes senceres per a endur-se-les a ca seva i sembrar-les dins cossiols (la qual cosa sempre acaba matant-les) o bé d'arrebassar-ne les flors per a fer un ram efímer, impeding així la formació de les llavors de la següent generació.

Els brots del febrer es despleguen al març i es transformen en fulles i poncelles. Les tiges assoleixen fins als seixanta centímetres d'altura. El revers de les fulles roman tenyit de vermell, igual que el pecíol, el raquis i les nervacions principals del limbe, mentre que l'anvers adquireix un intens color verd blavós d'una lluentor metal·litzada. Cada brot acaba en una única flor al seu extrem.

Al febrer, amb l'augment de les hores de llum, el rizoma de la *Paeonia cambessedesii* brosta vigorosament amb unes tiges d'un intens color granat molt brillant, com dits ensangonats. El seu cridaner color fosc es deu a la riquesa en antocians i té la capacitat d'absorbir els rajos solars per evitar la congelació dels brots tendres durant les gelades de l'hivern balear.

Les flors mesuren entre sis i dotze centímetres de diàmetre i solen dur entre cinc i deu pètals, encara que en general la majoria de flors en duen vuit. El color va des d'un rosat molt pàl·lid fins a un rosat purpuri.

L'aparell reproductor està format per nombrosos estams amb els filaments purpuris i les anteres grogues carregades de pol·len. Al centre es troben entre tres i nou carpels femenins, també purpuris, amb els estigmes circinats receptors del pol·len als seus extrems. Cada estigma s'uneix al seu ovari a través d'un gruixat estil.

A finals d'agost les llavors, d'un cridaner color negre atzabeja molt brillant, ja estan madures i els fruits s'obren per a dispersar-les. D'elles naixerà una nova i petita peònia d'intens color granat. La seva infància durarà quatre o cinc llargs anys i una primavera obrirà la seva primera flor, la més bella de les muntanyes balears.